

AKAN ABDULA

ÖNGÖRÜLEMİYENLER

DESTEK YAYINLARI: 1408
ARAŞTIRMA: 322

AKAN ABDULA / ÖNGÖRÜLEMEYENLER

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalhođlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül
Edİtör: Özlem Küskü
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Şubat 2021 (2.000 Adet)
3.-4. Baskı: Mart 2021
5. Baskı: Nisan 2021
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-625-441-128-1

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkan.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari
www.destekmedyagrubu.com

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

Şimdilik algoritmaların
kimin kontrolünde
olduğunu biliyoruz,
çok yakında
bilemeyeceğiz.

ÖNGÖRÜLEMİYENLER

AKAN ABDULLA

YAZAR HAKKINDA

Akan Abdula, 1978 yılının Aralık ayında o zaman hâlâ var olan Yugoslavya'da doğdu. 2001 yılında Bilkent Üniversitesi İşletme bölümünden mezun oldu. 2001-2003 yılları arasında Case Western Reserve Üniversitesi Weatherhead School of Management'tan yüksek lisans derecesini aldı. 2005-2009 yılları arasında Millward Brown'da araştırma direktörü olarak Türkiye'nin en büyük veri takip çalışmalarından bazılarını başlattı ve yönetti. Millward Brown'dan ayrılarak, Grey Worldwide reklam ajansına katıldı. 2009-2012 aralığında Grey İstanbul reklam ajansında Strateji ve Planlamadan Sorumlu Başkan Yardımcılığı ve Grey Group Worldwide'da Küresel Strateji Konseyi Üyeliği görevlerini üstlendi. 2012 yılında İstanbul ve Dubai merkezli FutureBright Group'u kurdu. Bugün FutureBright Group 450'nin üzerinde markayı portföyünde bulundurmakta ve Akan Abdula pek çok öncü markaya danışmanlık vermektedir. Aralarında *Daily Telegraph*'in de bulunduğu dünyaca ünlü birçok dergi ve gazetede stratejik yaklaşımlarını haberleştirdi. Başta Türkiye'nin en iyi ürün lansmanı ve Türkiye'nin en etkili sosyal sorumluluk kampanyaları olmak üzere, birçok kez Altın Effie ödülüne layık görüldü. 2016 yılında ZMET Institute'u kurdu ve Olson Zaltman & Associates'in küresel ortağı oldu. ZMET Institute ile Olson Zaltman & Associates'in on üç Ortadoğu ülkesinden sorumlu iş ortağı oldu. Akan Abdula evli ve iki çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ:

Çember Her Zaman Yuvarlak mıdır? 7

1. BÖLÜM

ÇEMBER	15
Zırhlarımızın Altında Titrek Varlıklardık.....	15
Örümcek Ağı	20
Noel Baba'nın Kucağı.....	27
Çok Uzaklarda Bir Duvar.....	33
Gerçeklerle Sorunlarım Var	40
Meraklı Ayakkabılar	46
Ah İstanbul.....	54

2. BÖLÜM

DEVİRİM	61
Dört Nesilden Devrime	61
40'lar ve 50'ler	63
60'lar ve 70'ler	65
80'ler ve 90'lar	67
Sosyal Devrim Değil, Veri Devrimi	71
Algoritmalar Bilir, Beynimiz Kusurludur	77

Rıza Mühendisliğine Yolculuk.....	83
İtaat Etmeyen Algoritmalar.....	90
Mahremiyetin Sonu.....	99
Yeni Örümcek Ağları	106

3. BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN ÖRTÜLÜ HAFIZASI	113
Geçmişle Barışıyorum.....	113
Türkiye’nin Hayal Haritası	119
Metaforlarla Düşünmek	126
Türkiye’nin Örtülü Hafızasında 20.000 Fersah.....	134
Zihin Üzerine Söyleşiler	141
Bilinçdışı Hayat Tarzları ile Kesiştirmek.....	147
Yanlış Yerlerde Empati Arıyoruz.....	154

4. BÖLÜM

ÖNGÖRÜLEMİYENLER.....	161
Neo-Liberalizmden, Dijital Diktatörlüğe.....	161
Asla Teslim Olmayacağız.....	167
Öngörülemeyenler.....	173
Açık Veri Toplumuna Geçiş	178
Diğerini Tanıyarak Anlam Bulmak	183
Sonuçlar Çağına Girerken.....	189

KAPANIŞ

Hayat... Boş Verin, Biliyorsunuz Zaten	195
--	-----

GİRİŞ:

Çember Her Zaman Yuvarlak mıdır?

Merhaba...

Size, yeni bir çağa girerken başınıza geleceklerin hikâyesini şimdiden biliyorum desem, bana inanır mısınız acaba? Geleceğiniz hakkında mühim bulduğum bazı şeyler anlatacağım desem, vaktinizin birazını ayırıp beni dinler misiniz?

Ben ömür boyu sürececek bir yolculuğa çıktım ve elinizdeki bu kitapla sizi de bu yolculuğa davet etmek istiyorum. Gerçekleri sorgulamak için birlikte çıkacağımız bu yolculukta size hayatımı ve kalbimi açacağım. Arada sırada biraz sitem edeceğim kadere, lütfen hoşgörün.

Bu kitabın basit bir felsefesi var; büyük grupları ikna etmenin peşinde olmayacağım, bir kişinin bile sağlıklı bir adım atabilmesi bu kitabın amacına hasıl olmasını sağlayacaktır.

Gerçekler korkulardan daha büyük olmalıdır. Gerçeklerle yüzleşmek cesaret ve risk almayı gerektirir. Her yolculukta bu yüzleşme biraz acı olacaktır. Büyüme ve olgunlaşma da acıyla olur. “Bireyleşme acıyla başlar” der evrimsel psikolojinin öncüsü Carl Gustav Jung. Acı, etki ve başarının kapısını açan anahtardır. Bugüne kadar pek anlatmadığım, ruhuma acı veren bazı olguları da anlatacağım. Anahtarını çevirmeye çalışacağım.

Elinizdeki kitap bir otobiyografi gibi başlasa da amacım asla bir otobiyografi yazmak değildi. Hayatımda bir otobiyografiye

konu olacak kadar değerli şeyler biriktiremedim henüz ama anlattıklarım da bolca “ben” bulacaksınız çünkü gerçeklere ulaşmam için çıkmam gereken o uzun yürüyüşü, o zorlu yolculuğu anlattım bu kitapta. Sonsuz hareketler ve sonsuz çemberler çizerek yürüdüğüm bir yoldu bu. Görünürde hiçbir iz bırakmadan yürümeye çalıştığım bir yol...

Anlattığım kendi hikâyem olsa da sizler de çokça kesişmeler yaşayacaksınız. Aslında anlatılanın hepimizin hikâyesi olduğunu göreceksiniz. *Das Kapital*'in önsözünde Almanlara atfedilen bu sözün günümüzde artık hepimize karşılık gelmesi gibi.

Bunun bir kişisel gelişim kitabı olmadığını da ayrıca belirtmeliyim. Korkarım ki bu beklentiyle okursanız hayal kırıklığına uğramanız muhtemel. Ruhumun derinliklerine indiğimde, birinin kişisel gelişimine katkıda bulunma motivasyonu bulamıyorum. Orası sadece bana ait.

Okurken şaşırabilirsiniz ama bu kitap aslında bir teknoloji kitabıdır; ancak yine de bildiğiniz teknoloji kitaplarından da değildir. Yakılan, yıkılan bir dünyanın kalıntılarının bugün yeniden canlandırıldığını göreceksiniz.

Dünyada yaşanan bazı şeylerin çok yanlış olduğuna ve bu yanlışlıklara maruz kalmış ama hikâyelerini nadiren anlatan insanların deneyimlerini aktarmanın önemli olduğuna inanıyorum. Önemlidir çünkü bunun bir aktivizm çağrısına vesile olabileceğini bilirsiniz ama yine de anlatmaya tereddüt edersiniz.

Ben hikâyelerini nadir olarak anlatan o insanların olduğu diyarlardan geliyorum ve galiba bu kez anlatanlardan biri olacağım. Bu, sessiz bir hikâye olacak ve birlikte biraz da eskiye gideceğiz. Size çok yakın gelecekte neler yaşayacağınızı biliyorum demiştim ve bu yaşanacakları anlamak için biraz eskilere gitmek zorundayız. Amacım eskileri anlatarak empatinizi kazanmak değil. Eskiye anlatarak, geleceğinizle ilgili sizi uyarmak.

Başınıza gelecekleri anlatabilmem için sizi teknolojik kavramlarla hipnotize etmekten kaçınmam gerekiyor çünkü teknolojiyle ilgili içerikler hepimizi kolayca büyülüyor. Kavramlardan fazla etkileniyoruz ve maalesef gerçek anlamları üzerine yeterince düşünmüyoruz.

İşte bu kitapta bu tuzağa düşmemek için birlikte bir deneye imza atalım istiyorum.

Ben kendi hayatımı önünüze sereceğim ama akabinde birlikte bir canlandırma deneyi yapacağız. Sizin de hayatınıza birlikte bakacağız, yani bu tek kişilik bir yolculuk değil. Bu yolu birlikte adımlayacağız.

Önden uyarılmış olayım, bu kitap hayli belirsiz, zorlu bir geçmişin duygusal ve yanlı bir yorumlamasıdır. Ne de olsa hayatımı anlatacağım, biraz duygusal olmak da hakkımdır diye düşünüyorum.

Bu piyesin, en azından bu kitapta, tek oyuncusu benmişim gibi görünse de maalesef anlatacağım yeni çağın ve yeni bilincin tek mağduru ben değilim. Aynı devrimin hem ilk evlatları hem de her devrimde olduğu gibi ilk kurbanları biz olacağız. Ne yazık ki hepimiz şimdiden aynı sistemin mağdurlarıyız diyebilirim.

Kabul ediyorum, bu kitap aynı zamanda bir iç münakaşadır. Önce kendimle yüzleşeceğim bir iç münazaraya girişmek zorundayım. Bunun için bazı bencilce sebeplerim de var açıkçası, insanın kendi hikâyesini anlatmasının iyileştirici gücüne inanıyorum. Belki de bu sürecin sonunda ben iyileşeceğim, siz ise başka bir yolculuğa çıkmak zorunda kalacaksınız. Ben 359.399 saattir bu dünyadayım. Sürekli kırmak için mücadele ettiğim ve bugün geldiğim noktada hâlâ içinde olduğumu fark ettiğim bir çemberim var. 41 yıllık ömrümde ben o çemberi kırmak için elimden geleni yaptım. Bu uzun yolculukta gelecekte hepsini

çöpe atabilmek için milyonlarca şey biriktirdim. Tam alt ettiğimi zannederken, sadece şekil değiştiren ama hep kazanmayı bilen bir döngünün var olduğunu kavradım.

İyimserlik boşuna, bu çember hile yapmayı hepimizden daha iyi biliyor. Sizi yavaş yavaş içine alıyor ve aldığını yutup yok ediyor. Farkına bile varamıyorsunuz.

Bu çemberi kırdığınızda, her şeyi bir kaosun içine fırlatacaksınız ve bu kaosun aslında iyi bir şey olduğunu göreceksiniz. Tüm dünyanızı öngörülebilir yapmak isteyen bu çembere rağmen, öngörülemez olmanın değerini anlayacaksınız diye umuyorum.

Ben bu yolculukta çok şey öğrendim. Meğer çemberler her zaman yuvarlak olmak zorunda değilmiş. Bir çember aynı noktaya varmadan da kendini tamamlayabilir ve yine de mükemmel bir çember olabilirmiş. Kırdığımı düşündüğüm çember kendini sadece başka bir yerde, başka bir zaman diliminde tamamlayabilirmiş ve tamamlamış da.

Neyse ki yaşamaya ve nefes almaya devam ediyoruz, o kırmak için çok mücadele ettiğime inandığım *gerçeklik ötesi* çemberinin, gireceğimiz makine çağı ile önüme yeniden gelmesini sadece yaşam döngüsünde anlaşılması gereken farklı bir aşama olarak görüyorum artık.

Öncelikle nedir bu gerçeklik ötesi çağı meselesi?

Kendisi, bu yolculuğun var olma sebebi, baş düşmanımız diyebilirim.

Doğruların ve hakikatlerin önemini yitirdiği bir çağdır gerçeklik ötesi çağı. Gerçeklerin çarpıtılması ile oluşan, sahte gerçeklikler anlamına gelen bir olgudur. Yalanlardan gerçeklik üreten çok güçlü bir sistemdir.

İşte böyle bir sistemin içinde yıllarca tutsak olduğunuzu düşünün. Korkunç değil mi?

İşte ben o tutsaklardan biriydim.

Peki ya şu an sizler de halihazırda o tutsaklardan biriyseyiz?

İçine girdiğimiz bu algoritma (yazılım) çağının bize empoze ettiği gerçeklik ötesi dünyayı ben çok daha önce deneyimledim, demiştim az evvel. Başınıza geleceklere bu yüzden biliyorum çünkü daha önce bu döngünün tam kalbinde bulundum.

Doğu Bloku ülkesi, komünist rejimle yönetilen Yugoslavya'da doğdum.

Her sosyalist-komünist ülke gibi, Yugoslavya da dünyaya yeni bir sistemin var olabileceğini öğretecekti. Farklı bir sosyalizmin mümkün olacağını gösterecektik dünyaya.

Bunun için yetiştirilecektik ve buna tüm kalbimizle inanmıştık.

Her rejim çocuğu gibi ideoloji ile harmanlanmış bir eğitimden geçtim.

Sekiz yaşındaki her çocuk gibi piyонерler birliğine katıldım. Bu birlik Sovyetlerin sembollerinden biriydi ve tüm Doğu Bloku'na yayılmıştı. Mavi şapkalarımız, kırmızı fularlarımızla, Yugoslavya Komünist Partisi'nin çocuk yapılanmasıydık. Genç yaşta silah eğitimi alıyorduk.

Bu birliğin temel amacı, çocukları ideolojik talimden geçirerek, yeni bir sosyalist-komünist toplumun yapıtaşını yaratmaktı. Ülkenin öncü gençlik güçleriydik. Çok önemliydik ve kesinlikle sorgulayamayacağımız çok önemli bir şeye sahiptik: Rejimimiz ve liderimiz kült kişilik Mareşal Tito'ya.

Ülkemiz dünyaya muhteşem bir geleceğin sözünü veriyordu ve bizler sekiz yaşındaki hallerimizle onun ispatı olacaktık. Yeni bir insanlık mümkündü. Sınıflar olmayacaktı. Muazzam devletimiz bizim için her şeyi planlamış olacaktı. İşimizi, gücümüzü,

ailemizi, evimizi, geleceğimizi, kısaca her şeyimizi, en ufak şeyimizi bile...

Peki ya hakikat? İşte orası biraz karışıktı. Çünkü hakikat yalnızca parti devletin çıkarlarıyla ilişkili bir meseleydi ve rejimin elleri onu bir heykel gibi dikkatlice yontuyordu. Usta bir çömlekçi gibi çarkında döndüre döndüre şekillendiriyordu gerçeği.

Elbette, bu çarkın içinde sahip olabildiğimiz “gerçekler” bize yetersiz geliyordu ve bazen her şey o kadar uzaktaydı ki gerçekleri istemeyi bile cesaret edemiyorduk. Gerçeğe ulaşmak için kaynaklarımız çok azdı. Aramızda aşılmaz sınırlar ve duvarlar vardı. Demir perde arkasında kalan ülkelerde gerçekler Berlindeki koca duvara çarpıyor, öyle geri dönüyordu.

İçinde yaşadığımız rejim kararını çok eskiden vermişti. Gerçekler her şeyden önce siyasi olarak tehlikeli bulunduğu için gereksizdi ve hepimiz hakikatin pedagojisinden geçmeliydik. Hakikat, sadece pedagojik bir meseleydi ve hepimiz eğitilmeliydik.

Daha önemlisi, bu sistemde zaten olabilecek tüm sorularımızın yanıtları vardı. Daha doğrusu hiç sorumuz olmasa bile yanıtlarımız hep vardı ve yeni soru sormanın anlamı kalmamıştı. Her potansiyel sorunun yanıtı Tito Partiye idi. Yani Tito ve Parti. Diğer her şey önemsizdi zaten.

Neyse ki hayata bakışımız sadece ideolojilerle değil, evlerimizde ailelerimizden aldığımız erdem, merhamet, sevgi, cömertlik gibi insanlık öğretileri ile de terbiye edildiği için, iyiyi ve kötüyü hâlâ ayırt edebiliyorduk.

Rejimin bizi sistematik olarak aldattığı yalan bir dünyada yaşadığımızın, bir balonun içinde gerçekdışı bir boyutta süzül-düğümüzün farkındaydık ama değilmiş gibi yapıyorduk. Anlatılan yalana inanmış gibi davranıyorduk. Sistem gerçekte inandırdığımızı biliyordu ama inanmış gibi yapmamız da yeterli bir asgari uzlaşma zemini idi.

Susuyorduk.

Peki, size birazdan detaylı olarak anlatacağım bu rejim dünyasının bugünün algoritma dünyası ile tamamen aynı felsefenin üzerine oturduğunu söylesem ne düşünürsünüz?

Biz en azından olan bitenin farkındaydık ama susmak zorundaydık. Sizler farkında bile olmayabilirsiniz.

Biz otoriter bir komünist rejimin kurbanıydık, sizler liberal bir sistemin kurbanısınız. Bugün bambaşka gibi görünen ama aynı ruha sahip bir küresel liberal rejimin pedagojisinden geçiriliyorsunuz. Üstelik bunu yapanlar devlet değil, özel şirketler.

Peki ya bu yeni sistemde insanlık erdemleriniz üzerinden fark etmeniz gereken gerçekleri bile fark etmek imkânsız hale gelmişse?

Yugoslavya'da bize gerçeği nasıl algılamamız gerektiğini söyleyen bir rejim varken, sizin içinde bulunduğunuz dijital algoritma sistemi bunu bile söylemek zorunda değil. O daha zeki. Kendi başına öğrenebiliyor. Sizi hissettirmeden bir sarmalın içine alıyor ve hayatı nasıl algılamamız gerektiğini davranışlarınızı değiştirerek empoze ediyor.

Bu içinde bulunduğumuz sarmalda “gerçekler” yine çok az sayıda ve çok uzakta görünüyor.

Haydi şimdi biraz da gerçekler hakkında konuşmaya başlayalım.

1. BÖLÜM

ÇEMBER

Zırhlarımızın Altında Titrek Varlıklardık

Aralık 1978'in son günlerinde, kısa bir süre sonra içinden canlı çıkamayacağı bir türbülansa girecek olan Yugoslavya isimli bahtsız bir ülkenin bir evladı olarak dünyaya gelmiştim.

Bugün zihnimde sadece sararmış yapraklar arasında yaşayan fakat o otoriter geçmişi hâlâ sert bir tokat gibi yüzüme çarparak hatırlatan çirkin ve zorba bir apartman blokuna yerleştirilmiştik. Sovyet modernizminin izlerini taşıyan renksiz, cansız, yarı brutalist tarzıyla nefes almaya yer bırakmayan beton konut bloklarından birine yuvamız demeye çalışıyorduk.

Yerleştirildiğimiz daire bu konut blokunun çatı katıydı, 54 metrekairelik, pencereleri küçük, kasvetli bir yerdi. Çatı katı olduğu için, evimizin neredeyse yarısı çatı eğiminden dolayı eğilmeden kullanılamaz haldeydi. Biz de evimizde eğilerek hareket etmeye alışmıştık. Yerleştirildiğimizi söylememin sebebi, devletin, komünist sistem gereği, sadık vatandaşlarının hak edişlerine göre konut veriyor olmasıydı.

Sistemin içinde yerleştirildiğimiz apartman bloku ve onun bulunduğu semt toplumsal baskının önemli silahlarından biriydi. Eğer şehir dışına sürüldüyseniz, iş orada yaşamakla bitmez,

aynı zamanda devlet size iyi gözle bakmadığını tüm halka yüksek sesle bildirmiş olurdu. Bir taşla iki kuş vurulurdu.

Devlet sizi iyi vatandaş olarak görüyorsa şayet, yönetiminin merkezlerine yakın yerlere yerleştirirdi. Yok, hakkınızda aksi bir mesaj veriliyorsa, özel hayatınız veya bireyselliğiniz toplum tarafından reddedilirdi. Halkın parti tarafından belirlenen kolektif çıkarları, bireysel haklarınızın zaten her türlü üzerindedir. Çevrenizin hakkınızda her şeyi bildiğini alenen belli eden yargılayıcı bakışları altında sürekli gözetlenme baskısıyla yaşamak zorunda kalırdınız.

İşte bizim yerleştiğimiz Madzari isimli bölge de şehir hayatının her türlü imkânından çok uzakta, gelişmemiş bir bölgeydi. O zaman anlayamayacak kadar küçük olsam da mesaj çok netti.

Göz alabildiğine uzanan sayısız mısır tarlasıyla kaplı toprakları ve domuz çiftlikleri ile Madzari, bir Müslüman aile için ancak net bir utanç kaynağı olabilirdi. Bu durum, özellikle annem için büyük bir kaygı ve mutsuzluk sebebiydi. Annem bir yandan çocuklarının geleceği için kaygılanır, bir yandan da içinde bulunduğumuz durum için babama çok kızardı.

Vatandaş verilecek ev kendisine ait olmazdı. Kullanma hakkı verilirde sadece. Devlet istediği zaman sizi evinizden çıkarabilir veya kaynak krizi yaşarsa, yanınıza bir yabancı dahi yerleştirebilirdi.

Babamın bölgede ünlü sayılabilecek bir yazar ve annemin de bir öğretmen olmasına rağmen, yerleştirildiğimiz bölgenin şehir medeniyetinden ve her türlü olanaktan bu kadar uzak olması çocuk aklımda bazı soru işaretleri oluştursa da devasa bir tarlanın içinde boyumu epeyce aşan mısırların gölgesine sakanarak büyümenin, rüzgâr gibi koşarken sağa sola savrulan koçanların içinde kaybolmanın hatıralarımdaki izi hâlâ hoştur diyebilirim.

Büyüdükçe ve hayatı kavramaya başladıkça, hayatımızda bir şeylerin sorunlu gittiğini sezmeye başlamıştım. Bu konuya bir kez kafa yormaya başlayınca, babamın devletin gözünde çok da örnek bir kamu çalışanı olmadığına farkına varmam fazla vakitimi almamıştı. Ülkemizin örnek vatandaş tanımlarının dışında kalmıştık ve işte devlet bizi hak ettiğimiz yere konumlandırmıştı.

Hatıralarımdan oluşan labirentte dolaşmaya başladığımda, bu dönemdeki hayatımızla ilgili tam net bir sonuçla çıkış kapısını bulmak hâlâ imkânsız geliyor bana. O çatı katı, hem aile olmamızın en güzel hatıralarını hem de uğradığımız devlet baskısının kâbuslarını birlikte temsil ediyor benim için. Memleketime yılda birkaç kez uğrarım ama oraya bir gün bile gitmedim. Kendisi hakkında tam olarak ne hissetmem gerektiğine emin olamadan, içten içe bir yerlerde onunla karşılaşmaya ve barışmaya hazır olmayacağımı hissediyorum.

O çatı katı, hüznün her günkü erzakımız olduğu onca yılın zihnimdeki en belirgin sembolü. Çocukluk yıllarımdan belki de en güçlü imgesi. Denize açılırken geride kalıp uzaklaşan bir ada gibi küçülse de hâlâ capcanlı duran yoğun ve karmaşık çocukluk duygularımın kalesidir kendisi.

Neyse aile meselemize döneyim. Balkanların soğuk kışlarında annemin doğum günü pastamın üzerine dizdiği mumlar arttıkça, ailemizin hikâyesi kafamda daha da netleşiyordu. Bizim babamla ilgili sorunlarımız vardı.

Bizden gizli tartıştıklarında, annemin babama sürekli “Sana mı kaldı? Kendini düşünmüyorsan bu sabileri düşün!” demesinden, babamın bizi neden düşünmediğine dair meseleleri daha da çok merak eder hale geliyordum.

Babama kalmayan ama babamın yine de karıştığı meseleler neydi? Babam acaba bizi neden düşünmüyordu? Düşünülmeyen o şey neydi?